

УДК 343.211.4

DOI: 10.15587/2523-4153.2020.209765

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ ПЕРЕД КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОМ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЯННЯ В УКРАЇНІ

М. Я. Кондра

У результаті дослідження одержано низку наукових положень, які мають важливе значення для практики застосування кримінального закону. Проаналізувавши наукові роботи щодо розгляданого питання, було доведено, що дослідження принципу рівності є актуальним з огляду викривлене розумінням розгляданого принципу в Україні. У статті доведено тези про роль принципу рівності перед кримінальним законом під час кримінально-правової кваліфікації. Їх можна описати такими положеннями: 1) дотримання правил кримінально-правової кваліфікації діяння та застосовувати їх щодо осіб, незалежно від їх расового, національного, соціального походження, релігійної приналежності, суспільних або політичних поглядів, професійного статусу тощо; 2) разом з тим, правозастосовним органам під час кримінально-правової кваліфікації необхідно враховувати як об'єктивні, правові відмінності осіб, діяння яких кваліфікується, так й індивідуальні ознаки самого діяння. Таке врахування об'єктивних відмінностей вимагає диференційована рівність. Порушенням принципу рівності перед кримінальним законом будуть помилки або зловживання правозастосовних органів. Такі помилки або зловживання бувають двох видів: 1) різна кримінально-правова кваліфікація діяння у випадку подібних юридичних ситуацій; 2) однакова кримінально-правова кваліфікація діяння у випадку різних юридичних ситуацій; 3) ігнорування ознак, які мають правове значення для кваліфікації. Ці помилки або зловживання можуть вважатися порушенням принципу рівності перед кримінальним законом лише тоді, коли вони дискримінують окремі категорії суб'єктів за певними ознаками. Тому, не будь-які помилки або зловживання у кваліфікації можуть вважатися порушенням принципу рівності перед кримінальним законом, а лише дискримінуючі. Такі помилки мають ненавмисний характер. Натомість, зловживання завжди є умисним, часто зумовлене неправовими матеріальними чинниками

Ключові слова: принципи кримінального права, реалізація принципів кримінального права, принцип рівності перед кримінальним законом, кримінально-правова кваліфікація

Copyright © 2020, М. Кондра.

This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

1. Вступ

Правозастосування у строгій відповідності до принципів галузі права гарантує дотримання прав та свобод людини та громадянина при здійсненні суб'єктами правозастосовної діяльності кримінально-правової кваліфікації. Принципи кримінального права повинні використовуватися як регулятори самого процесу кваліфікації діяння особи для того, щоб правова оцінка скоєного була правильною.

Безсумнівний факт, що кримінально-правова кваліфікація це одна із частин правозастосування, зокрема процесу застосування кримінального закону. Одними із форм правозастосування є правоохоронна та судова форми, як діяльність державних органів. З такого погляду, ми розглядатимемо офіційну кримінально-правову кваліфікацію крізь призму принципу рівності перед кримінальним законом.

2. Літературний огляд

Питання, які стосуються правозастосування є складними та добре дослідженими, що зазначається у наукових публікаціях присвячених цій темі [1]. Зокрема, проблеми впливу принципів права на правозастосування досліджувались на монографічному рівнях [2]. У науці кримінального права України реалізації окремих принципів кримінального права також присвячувалась увага.

Наприклад, принципу гуманізму [3] та законності [4]. Однак, проблеми реалізації принципу рівності перед кримінальним законом під час правозастосування, зокрема, кримінально-правової кваліфікації, увагою науковців оминалися.

Зокрема, не розглядалися практичні питання різної кримінально-правової оцінки юридично подібних ситуацій та однакової кримінально-правової оцінки юридично різних ситуацій. Ці пи-

тання мають відношення до таких складових принципу рівності перед кримінальним законом, як заборона дискримінації та диференціація. Практика застосування кримінального закону в таких аспектах неоднозначна.

3. Мета та завдання дослідження

Метою статті є: вироблення пропозицій щодо вдосконалення існуючої практики застосування кримінального закону під час кримінально-правової кваліфікації діяння; формулювання засобів виправлення та профілактики певних негативних закономірностей у такій практиці.

Для цього буде потрібно виконати такі завдання, як:

1) виявлення певних закономірностей застосування кримінального закону під час кримінально-правової кваліфікації діяння та їх аналіз щодо відповідності принципу рівності перед кримінальним законом.

2) вироблення пропозицій щодо запобігання та профілактики появи таких закономірностей у правозастосуванні.

3) формулювання способів виправлення існуючої практики правозастосування, яка не відповідає вимогам принципу рівності перед кримінальним законом.

4. Матеріали і методи

В процесі дослідження використано метод аналізу офіційних правових документів та спеціальної юридичної літератури.

5. Результати дослідження та їх обговорення

В силу юридичної важливості офіційної кримінально-правової кваліфікації, важливо показати, як під час такої кваліфікації реалізуються принципи кримінального права. Зокрема, реалізація принципу рівності перед кримінальним законом має певне відображення при вирішенні питань кримінально-правової кваліфікації.

В контексті кримінально-правової кваліфікації, О. В. Ус пише, що «принцип рівності перед законом передбачає єдині для всіх суб'єктів злочину підстави кваліфікації, єдиний підхід щодо визнання діяння малозначним, встановлення наявності обставин, що виключають злочинність діяння, однакового вирішення питань, пов'язаних із чинністю закону в часі та просторі, ідентичних підходів щодо застосування норм КК, у яких передбачається право суду застосувати чи ні відповідний законодавчий припис тощо» [5, с. 19]. Однак, думаємо, що така позиція описує принцип законності, а не рівності.

Єдині підстави, ідентичні підходи чи однакове вирішення кримінально-правових питань – це сфера дії принципу законності. Це обумовлено тим, що все правозастосування здійснюється відповідно до закону, а органи державної влади діють виключно в межах визначених законом та відповідно до закону. На таких проявах дії принципу законності наголошувалось у науковій літературі.

Наприклад, розглядаючи принцип законності кримінально-правової кваліфікації, В. О. Навроцький пише, що «питання кваліфікації злочинів мають однаково вирішуватися на всій території держави, тобто однорідні злочини повинні кваліфікуватися за одними і тими ж статтями кримінального закону незалежно від місця вчинення... має забезпечуватися однакова правова оцінка діянь усіх однойменних суб'єктів, незалежно від соціальних, демографічних та інших ознак» [6, с. 110].

Натомість, положення принципу рівності перед кримінальним законом передбачають заборону дискримінації та вимогу диференціації, зокрема під час правозастосування. Такі положення втілюються у життя за допомогою принципів кримінально-правової кваліфікації. Недотримання цих правил означає, що має місце неправильна кримінально-правова кваліфікація. Але, водночас, не будь-яка неправильна кваліфікація є такою, що порушує принцип рівності. Вона буде такою, якщо матиме ознаки дискримінації окремих категорій суб'єктів.

Така вимога принципу рівності перед кримінальним законом в частині заборони дискримінації лежить в основі правил кваліфікації діянь, вчинених за обставин, що виключають їх кримінальну протиправність.

Наприклад, діяння особи, яка відповідно до закону виконувала спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації з метою попередження чи розкриття їх злочинної діяльності, вчинила у складі організованої групи чи злочинної організації умисний і поєднаний із насильством над потерпілим особливо тяжкий злочин, варто оцінювати на основі положень про крайню необхідність. Тому, така особа може відповідати, якщо мало місце перевищення меж крайньої необхідності згідно ч. 2 ст. 39 КК України.

Або, якщо відповідна шкода заподіювалась іншому учаснику організованої групи чи злочинної організації, то діяння особи, яка її заподіяла варто розглядати з урахуванням положень про необхідну оборону чи затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення.

Хоча, згідно ч. 2 ст. 43 КК України така особа підлягає кримінальній відповідальності, однак оцінювати її дії варто також із урахуванням положень інших обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Очевидно, що діяння, вчинені особою, яка не виконувала такі спеціальні завдання, оцінювали б виходячи із положень інших, ніж передбачена ст. 43 КК України, обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння.

Але, окрім заборони дискримінації, принцип рівності перед кримінальним законом передбачає також вимогу диференціації. Така диференційована рівність реалізується під час кримінально-правової кваліфікації через принцип індивідуальності. Наприклад, кожне діяння повинно отримати окрему кримінально-правову оцінку, адже не може існувати двох абсолютно однакових діянь.

В загальному, роль принципу рівності перед кримінальним законом під час кримінально-правової кваліфікації можна описати положеннями:

1) дотримання правил кримінально-правової кваліфікації діяння та застосовувати їх щодо осіб, незалежно від їх расового, національного, соціального походження, релігійної приналежності, суспільних або політичних поглядів, професійного статусу тощо. Цього вимагає юридична рівність. Тобто, недопустимим є підлаштування правил кримінально-правової кваліфікації для певних категорій суб'єктів.

2) разом з тим, правозастосовним органам під час кримінально-правової кваліфікації необхідно враховувати як об'єктивні, правові відмінності осіб, діяння яких кваліфікується, так й індивідуальні ознаки самого діяння. Це врахування об'єктивних відмінностей вимагає диференційована рівність. Тобто, під час кримінально-правової кваліфікації не можуть ігноруватися факти вчинення кримінального правопорушення працівником правоохоронних органів, мотив вчинення кримінального правопорушення тощо.

Якщо узагальнити ці положення, то дія принципу рівності проявляється як:

1) з сторони формальної (юридичної) рівності – вимога однакової кваліфікації діяння осіб, у разі вчинення ними діянь у подібних юридичних ситуаціях.

2) з сторони фактичної (диференційованої) рівності – вимога різної кваліфікації діяння осіб, у разі вчинення ними діянь у різних юридичних ситуаціях.

Відповідно порушенням принципу рівності перед кримінальним законом будуть помилки або зловживання правозастосовних органів, які можуть проявлятися у таких видах, як:

1) різна кримінально-правова кваліфікація діяння у випадку подібних юридичних ситуацій.

2) однакова кримінально-правова кваліфікація діяння у випадку різних юридичних ситуацій.

3) ігнорування ознак, які мають правове значення для кваліфікації.

Зауважимо, що наведені помилки або зловживання можуть вважатися порушенням принципу рівності перед кримінальним законом лише тоді, коли вони дискримінують окремі категорії суб'єктів за певними ознаками. Тому, не будь-які помилки або зловживання у кваліфікації можуть вважатися порушенням принципу рівності перед кримінальним законом, а лише дискримінуючі.

Такі помилки мають неавтоматичний характер та можуть бути зумовлені низьким рівнем професійної підготовки суб'єкта кваліфікації або ж значним рівнем завантаженості його робочого часу, через що упускаються певні юридично значимі ознаки. Однак, зловживання завжди є умисним, часто зумовлене неправовими матеріальними чинниками. За такі зловживання суб'єкти кваліфікації мали б зазнавати юридичної відповідальності певного виду.

Доводиться констатувати, що у судовій практиці є випадки, які показують існування «дискримінуючих помилок» принципу рівності перед кримінальним законом під час кримінально-правової кваліфікації діяння.

Щодо першого виду помилок або зловживань, то можна побачити порушення принципу рівності перед кримінальним законом, якщо розглядати кримінально-правову кваліфікацію судом та правоохоронними органами в контексті розмежування так званих «загальнокримінальних правопорушень» та «воєнних злочинів» (серйозних порушень міжнародного гуманітарного права).

Для розмежування цих двох понять необхідно встановлювати контекстуальний елемент такого роду діянь. Це розмежувальна ознаками між ними. Контекстуальний елемент означає, що для визнання певного діяння серйозним порушенням міжнародного гуманітарного права потрібно встановити факт вчинення діяння в контексті збройного конфлікту та функціональний зв'язок між діянням та збройним конфліктом. Слушно зазначає К. П. Задоя, що «вчинення певного діяння в контексті збройного конфлікту потребує окремої аргументації у процесуальних документах» [7, с. 1344].

Натомість, правоохоронні та судові органи цього не роблять, або роблять у вибіркових випадках. Доводиться констатувати, що в одних випадках діяння кваліфікують як серйозне порушення міжнародного гуманітарного права, а в інших, як загальнокримінальне правопорушення.

Наприклад, вироком Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 01 червня 2017 року, діяння ОСОБА_2, які полягали у охороні складських приміщень які використовувалися

терористичною організацією для збереження продовольчих запасів, викопуванні захисних окопів та вогневих позицій, озброєна охорона та конвоювання полонених військовослужбовців, була підтримана кримінально-правова кваліфікація за ч. 1 ст. 258-3, ч. 5 ст. 27, ч. 2 ст. 28, ч. 2 ст. 437, ч. 1 ст. 438 КК України [8].

В частині оцінки сприяння ведення агресивної війни проти України, суд зазначив, що «...діючи умисно, з особистих мотивів, пов'язаних із несприйняттям обраного Євроінтеграційного курсу розвитку України... всупереч вимог п. п. 1, 2 Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05.12.1994, в порушення принципів Заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 01.08.1975 та вимоги ч. 4 ст. 2 Статуту ООН і Декларації Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 09.12.1981 року № 36/103, ст. ст. 1-3, 68 Конституції України, сприяв у веденні агресивної війни невідновленими представниками влади РФ та ЗС РФ проти держави України» [8].

Жодного зв'язку вчинених діянь із збройним конфліктом, який водночас є міжнародним та неміжнародним, судом не було встановлено, які конкретні серйозні порушення міжнародного гуманітарного права вчинив підсудний суд не написав, на інші докази, окрім як визнання підсудним своєї вини, суд не посилався. Зауважимо також, що наведені вище нормативно-правові акти, порушення яких інкримінувалось підсудному як сприяння у веденні агресивної війни, не мають відношення до норм міжнародного гуманітарного права, а сам підсудний не може вважатися суб'єктом кримінального правопорушення передбаченого статтею 437 КК України.

Однак, всупереч цьому, діяння підсудного були оцінені як серйозні порушення міжнародного гуманітарного права та кваліфіковані, як воєнні злочини за ч. 2 ст. 437, ч.1 ст. 438 КК України.

Водночас, діяння вчинені особами, у складі однієї із рот патрульної служби міліції особливого призначення МВС України, на території збройного конфлікту, були кваліфіковані правоохоронними органами та судом за статтями, що передбачають відповідальність за «загальнокримінальні правопорушення».

Зміст судових рішень у цій справі за номером 756/16332/15-к [9] заборонений до оприлюднення згідно п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 року, однак із апеляційних та касаційних скарг обвинувачених можна встановити факти кваліфікації діянь за статтями, що передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи, кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи, проти статевої свободи та статевої недоторканності, кримінальні правопорушення проти власності, кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.

Загалом, із аналізу доступних для ознайомлення судових рішень можна зробити висновок, що тенденціями у кваліфікації діянь осіб, які беруть участь у збройному конфлікті міжнародного та неміжнародного характеру в Україні є:

1) кримінально-правова оцінка діянь осіб, які є працівниками правоохоронних органів або інших офіційних збройних формувань чи неофіційних збройних формувань комбатантів на стороні України, винятково як «загальнокримінальні правопорушення». Наприклад, судовими рішеннями діяння, які виходячи із обставин справи підпадають під визначення «воєнних злочинів», натомість були кваліфіковані за ч. 1 ст. 115 [10], ч. 2 ст. 127 [9], ч. 2 ст. 146 [12, 13], ч. 2 ст. 153 [9] КК України.

2) кримінально-правова оцінка діянь осіб, які є членами незаконних збройних формувань протилежної воюючої сторони у збройному конфлікті із Україною, здійснюється винятково як ведення агресивної війни проти України із одночасною кваліфікацією цих же дій як «загальнокримінальні правопорушення» [14–18].

При цьому, у всіх випадках не враховується, що суб'єкт кримінального правопорушення передбаченого ст. 437 КК України – спеціальний. Тобто, за статтею 437 КК України можуть відповідати лише особи, які спроможні фактично контролювати або керувати військовими чи політичними діями держави-агресора у збройному конфлікті. Це зумовлено тим, що статтею 437 КК України передбачений так званий «лідерський» злочин, що цілком узгоджується із ст.8bis Римського Статуту від 17 липня 1998 року [19].

До цього виду помилок або зловживань можна віднести також кваліфікацію діяння як некримінально протиправне, хоча раніше, такі самі діяння, якими заподіяно такі самі наслідки були кваліфіковані як кримінальне правопорушення.

Наприклад, вироком Зарічного районного суду міста Суми від 14 січня 2013 року, діяння ОСОБА_6 та ОСОБА_5 були кваліфіковані як хуліганство вчинене групою осіб, тому підсудні були визнані винними у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 296 КК України [20].

Згідно вироку суду, ОСОБА_6 та ОСОБА_5 «діючи в групі як співвиконавці в хуліганстві, на протязі тривалого часу в період з 23.30 год. 08.08.2011 року до 01.30 год. 09.08.2011 року, слідували по території міста Суми та, ігноруючи загальновизнані правила поведінки, наносили фарбою чорного кольору зображення обличчя людини та проставляли в області чола крапку чер-

воного кольору, чим створювали непристойний малюнок, яким викликали у оточуючих негативні асоціації з пораненням чи вбивством людини, тобто діяли з винятковим цинізмом.

Своїми діями ОСОБА_5 та ОСОБА_6, знайшовши свій вияв в низьких хуліганських спонуканнях, грубо порушили громадський порядок та надали неестетичного вигляду вулицям та спорудам на території м. Суми, чим явно та очевидно для мешканців м. Суми продемонстрували своє зневажливе ставлення до моральності та цінностей суспільства.

Таким чином, дії ОСОБА_5 та ОСОБА_6 відрізнялись за своїм змістом винятковим цинізмом, який виразився у нанесенні непристойних зображень на будівлях та спорудах по території м. Суми» [20].

Разом з тим, аналогічні дії невідомих осіб, які полягали у розклеюванні 13 серпня 2013 року по місту Суми графічних малюнків із зображенням обличчя людини із проставленим на чолі обличчя крапкою червоного кольору та виконанні аналогічного малюнку на паркані, не були кваліфіковані як кримінальне правопорушення, а кримінальне провадження № 12013160160000726 було закрито правоохоронними органами на підставі п. 2) ч. 1 ст. 284 КПК України.

Тобто, в першому випадку такі дії були оцінені як кримінальне правопорушення, а в другому ні. Єдина різниця між цими ситуаціями була в тому, що у першому випадку зображенням людини із крапкою червоного кольору на чолі, було обличчя четвертого Президента України. Натомість, у другому випадку це було обличчя звичайної людини.

Враховуючи цю різницю, судові та правоохоронні органи оцінили намальоване на стінах міста зображення обличчя четвертого Президента України із червоною крапкою на чолі, як непристойне зображення, що викликає у оточуючих негативні асоціації та надає неестетичного вигляду місту. Мабуть, це було контекстом протилежної кримінально-правової кваліфікації діянь у цих випадках. Очевидно, що у цих двох ситуаціях склад кримінального правопорушення відсутній.

До другого виду помилок або зловживань можна віднести певні тенденції, які склалися у правозастосовних органах щодо кримінально-правової кваліфікації діянь окремих категорій суб'єктів.

Із аналізу доступних судових рішень вбачається тенденція кваліфікація діянь осіб, які захищали себе чи інших осіб від суспільно небезпечних посягань, як перевищення меж необхідної оборони за статтями, що передбачають привілейовані склади кримінальних правопорушень, або за статтями, що передбачають прості, кваліфіковані чи особливо кваліфіковані склади кримінальних правопорушень [21–24]. На такі факти неодноразово зверталась увага науковцями.

Наприклад, Л. П. Брич пише, що «в усіх випадках, коли, перебуваючи у ситуації правомірної необхідної оборони, особа, яка захищалась, заподіювала смерть нападнику, вчинене нею діяння було кваліфіковане судами України, в кращому випадку, як «Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця»... або, що ще гірше, як «Умисне вбивство» за ч. 1 ст. 115 КК України, незалежно від цінності блага, на яке було вчинено суспільно небезпечне посягання і щодо якого застосовувалась необхідна оборона» [25, с. 577].

Думаємо, що така кримінально-правова оцінка правозастосовними органами зумовлена їх помилковими уявленнями про право на необхідну оборону. Зокрема того, що воно впливає із природнього права людини на захист від посягання як себе, так і інших осіб, свої або чужих свобод чи інтересів, незалежно від можливості втекти чи звернутися по допомогу до органів держави.

Разом з тим, у кримінальних провадженнях, де обвинуваченими були чинні або колишні депутати, державні службовці або члени їх сімей, відповідні діяння майже завжди отримують оцінку як такі, що були вчинені у межах необхідної оборони або із перевищенням меж необхідної оборони, хоча обставини справи вказують на відсутність підстав для такої оборони взагалі [26–28]. А тому, такі особи або не підлягали кримінальній відповідальності, або вона була застосована до них у найменш суворій формі.

У цьому випадку, є підстави вважати це зловживанням правозастосовних органів, за яке повинна наставати юридична відповідальність.

Із наявної судової практики у справах про застосування необхідної оборони впливає факт, що право захищати свої або чужі законні права та інтереси мають лише представники влади або члени їх сім'ї. Решта ж осіб підлягатимуть кримінальній відповідальності у будь-якому випадку. Напрошується висновок, що, як зазначає А. П. Бущенко, «в ситуації, коли людина спостерігає за нападом на іншу людину, краще залишитися осторонь і дати подіям розвиватися своїм шляхом» [29].

З огляду на це, можна вважати, що така кримінально-правова кваліфікація щодо реалізації права на необхідну оборону є дискримінаційною відносно осіб, вирішили захищати законні права та інтереси, однак не є представниками влади чи членами їх сім'ї.

До третього виду помилок або зловживань ми відносимо тенденцію ігнорування юридично значимого мотиву вчинення кримінального правопорушення. Внаслідок цього, кримінально-правова кваліфікація здійснюється не за тією статтею, яка мала б бути застосована. Тобто, має місце «підміна» статей КК України під час правозастосування. У ЄДРСР можна знайти цілу низку

справ, у яких дії обвинувачених мали бути кваліфіковані за статтею 161 КК України, однак були оцінені як хуліганство.

Наприклад, вироком Комунарського районного суду міста Запоріжжя від 27 липня 2018 року, діяння ОСОБА_1 та ОСОБА_4 були кваліфіковані за ч. 2 ст. 296 КК України як хуліганство вчинене групою осіб [30]. Запорізький апеляційний суд з кваліфікацією погодився та залишив рішення суду першої інстанції без змін [31].

Згідно вироку суду першої інстанції, 30 вересня 2017 року, обвинувачені ОСОБА_1 та ОСОБА_4, знаючи, що в місті буде проводитись фестиваль рівності з'явилися на місце його проведення та знаходилась там близько двох годин зі своїми знайомими. Побачивши потерпілих, які є представниками спільноти об'єднання людей за сексуальною орієнтацією, обвинувачені почали безпідставно провокувати конфлікт, грубо та нецензурно висловлюватись у їх бік з приводу їх сексуальної орієнтації, принижуючи їх людську честь та гідність.

Далі, ОСОБА_4 через нетерпимість до їх сексуальної орієнтації спочатку нанесла удар в область щелепи потерпілій ОСОБА_7, а потім, розвернувшись та стала наносити удари ОСОБА_8, яку у цей же час повалила на землю та била ОСОБА_1. Обвинувачені припинили наносити удари потерпілим тільки тоді, коли до них почали наблизатись працівники поліції.

Обвинувачені в судовому засіданні вину визнали та підтвердили, що нетерпимість до сексуальної орієнтації потерпілих була причиною конфлікту. Висновками судово-медичних експертиз, заподіяні потерпілим тілесні ушкодження у сукупності кваліфіковані як легкі тілесні ушкодження, що спричинили короткочасний розлад здоров'я.

Думаємо, що з урахуванням таких обставин, кваліфікувати дії обвинувачених правильно було б за ч. 2 ст. 161 КК України, як пряме обмеження прав громадян на самовираження за ознаками сексуальної орієнтації поєднане із насильством.

Такі випадки порушення можна вважати як помилками правозастосовних органів, так і зловживаннями. Помилки можуть бути зумовлені недостатнім рівнем розуміння того, що становить собою вчинення кримінального правопорушення з расового, національного, релігійного чи іншого виду мотивів, або чим є кримінально протиправна дискримінація людей за певними ознаками. Однак, якщо такі порушення зумовлені расовими, національними, релігійними або іншими упередженнями суб'єкта кваліфікації, то це можна вважати зловживаннями, за які повинна наставати юридична відповідальність.

6. Висновки

1. Порушенням принципу рівності перед кримінальним законом є негативні закономірності правозастосування, що полягають у помилках або зловживаннях правозастосовних органів, які можуть проявлятися у таких видах, як:

- а) різна кримінально-правова кваліфікація діяння у випадку подібних юридичних ситуацій;
- б) однакова кримінально-правова кваліфікація діяння у випадку різних юридичних ситуацій;
- в) ігнорування ознак, які мають правове значення для кваліфікації.

2. Засобами запобігання та профілактики таких порушень принципу рівності перед кримінальним законом під час кримінально-правової кваліфікації можуть бути:

- а) вироблення системи принципів кримінально-правової кваліфікації;
- б) її закріплення на законодавчому рівні із розкриттям змісту її елементів;
- в) випуск методичних рекомендацій, роз'яснень, узагальнень практики, правових позицій щодо питань кримінально-правової кваліфікації, правозастосовними органами найвищого рівня;
- г) заходи, спрямовані на підвищення рівня правової свідомості суспільства. Насамперед, представників органів державної влади;
- г) підвищення професійних знань та етичних якостей суб'єктів кримінально-правової кваліфікації;
- д) зменшення надмірної робочої завантаженості правозастосовних органів.

3. Способами виправлення таких помилок чи усунення зловживань з боку правозастосовних органів може бути перегляд відповідних судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами, або скасування таких рішень правоохоронних органів у судовому порядку.

Література

1. Кельман, Л. М. (2017). До питання про співвідношення понять правозастосовної діяльності та реалізації права: теоретико-правовий аспект. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична, 4, 31–41.
2. Уварова, О. О. (2012). Принципи права у правозастосуванні: загальнотеоретична характеристика. Х.: Друкарня МАД-РИД, 196.
3. Резнік, Ю. С. (2017). Принцип гуманізму та його реалізація в кримінальному праві України. Київ, 20.
4. Гацелюк, В. О. (2006). Реалізація принципу законності кримінального права України (загальні засади концепції). Луганськ: РВВ ЛДУВС, 280.

5. Ус, О. В. (2018). Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації. Харків: Право, 368.
6. Навроцький, В. О. (2006). Основи кримінально-правової кваліфікації. К.: Юрінком Інтер, 704.
7. Мельника, М. І., Хавронюка, М. І. (Ред.) (2018). Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. К.: «ВД Дакор», 1368.
8. Вирок Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 01 червня 2017 року (Справа № 243/4702/17; Проведення № 1-кп/243/484/2017). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/66885637>
9. Вирок Оболонського районного суду міста Києва від 07 квітня 2017 року (Справа № 756/16332/15-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/65922725>
10. Вирок Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області від 04 листопада 2015 року (Справа № 233/3431/15-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53143010>
11. Вирок Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 02 листопада 2015 року (Справа № 235/7/15-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53052413>
12. Вирок Бабушкінського районного суду міста Дніпропетровськ від 21 вересня 2015 року (Справа № 200/13169/15-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/52829288>
13. Вирок Краматорського міського суду Донецької області від 13 січня 2015 року (Справа № 234/31/15-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42324099>
14. Вирок Токмацького районного суду Запорізької області від 25 лютого 2016 року (Справа № 328/67/16-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56115812>
15. Вирок Держинського міського суду Донецької області від 25 вересня 2015 року (Справа № 225/5523/15-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/51687905>
16. Вирок Іллічівського районного суду міста Маріуполя від 24 листопада 2017 року (Справа № 221/2405/15-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70607365>
17. Вирок Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 22 вересня 2017 року (Справа № 235/9442/15-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69051733>
18. Вирок Жовтневого районного суду міста Маріуполя Донецької області від 09 серпня 2017 року (Справа № 263/15014/15-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68182221>
19. Rome Statute of the International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf>
20. Вирок Зарічного суду міста Суми від 14 січня 2013 року (Справа № 1805/7558/2012; Проведення № 1/591/64/13). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/28603167>
21. Вирок Заводського районного суду міста Запоріжжя від 13 травня 2020 року (Справа № 332/598/20). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89198308>
22. Вирок Личаківського районного суду міста Львова від 19 травня 2020 року (Справа № 463/3811/20). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89301273>
23. Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 12 травня 2020 року (Справа № 761/41214/18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89255683>
24. Вирок Орджонікідзевського районного суду міста Маріуполя від 24 липня 2013 року (Справа № 0538/9085/2012). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/32704465>
25. Брич, Л. П. (2013). Теорія розмежування складів злочинів. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 712.
26. Вирок Сватівського районного суду Луганської області від 02 жовтня 2018 року (Справа № 426/2542/14-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76858171>
27. Постанова про закриття кримінального провадження від 26 липня 2017 року (кримінальне провадження за номером 12016110140003023). URL: <https://assets.documentcloud.org/documents/3906979/Pashynsky.pdf>
28. Вирок Довгинцівського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 21 березня 2012 року (Справа № 1-668/2011). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/22152589>
29. Окрема думка судді Буценка А.П. до постанови колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 15 листопада 2018 року у справі № 585/3040/13-к (проведення № 51-973км19). URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/87581512?fbclid=IwAR0Qz8DNAZyS4QXbX_DEg9XHTseK4KKFKpY1t6PNPY2nN_bjeZuscK62r9sM
30. Вирок Комунарського районного суду міста Запоріжжя від 27 липня 2018 року (Справа № 333/7688/17; Проведення № 1-кп/333/174/18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75535145>
31. Ухвала Запорізького апеляційного суду від 08 травня 2019 року (Справа № 333/7688/17; Проведення № 11-кп/807/250/19). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81834028>

Received date 04.06.2020

Accepted date 23.06.2020

Published date 10.07.2020

Кондра Михайло Ярославович, аспірант, кафедра кримінального права та кримінології, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000
E-mail: myhailokondra@gmail.com